

Se seguia usant encara bastant en els segles baixos: «lo correu de peu per Vostres Magnificències especialment *tramès* a nosaltres», «havem *tramès* home en Conflent per saber la veritat de la dita nova» en la correspondència entre les autoritats barcelonines i les perpinyanques, anys 1589 i 1602 (RLR LIV, 83; LXII, 284). Reculà llavors, amb tendència a generalitzar l'ús d'*enviar*, mot tan bo i no menys català que *trametre*, que era de to més noble: per això i perquè era un empobriment dels recursos d'estil i de les facultats de distinció sinonímica, els dirigents de la llengua, s'han esforçat amb èxit per mantenir-lo en ús literari, de manera que ja al començament de la Renaix. torna a ser força usat, sense cap regust de rancior.

Trametre és útil sobretot quan marquem un matís d'energia o decidida voluntat, com ja observem en *Curial*, *Eiximenis* etc. (sovint el que el castellà diria *despedir*): «Y boyres, vents y onades, ab ronc esgarri-fosos, / del cel y 'l pèlac midan l'abisme a revolcons, / en llur desfet y brega set voltes, argullosos, / *trame-* 15 *tent* d'un al altre lo cru espetec dels trons / --- / . Veu açò y l'encobertan de nou tenebres fosques: / ab aygua a coll trasteja, de terra al cel *tramès*, / ja entrebancat, d'un cingle per espadades osques, ja entre 'ls cabells nuosos d'una ridorta pres», *Atl.* vi, 63d, 65b 25 (el mot figura ja en el text de 1867, a desgrat d'alguna altra millora del vers en la versió definitiva); «cansats de perdre cursos, l'han *tramès* a son parent lo capellà ---», Pons Mass. (*La Colla del Carrer* VIII, p. 92).

Trametim [Busa-N.; S. xvi, *DAG.*]. *Tramesa* és el mot bàsic cat. com a abstracte d'aquesta noció verbal (= cast. *envío*, fr. *envoi*, angl. *sending*, al. *absendung*): «donam per ben feta la *tramesa* de deu hòmens al castell de Artà», «suplicam --- siam hagut per scuts de la dita *tramesa*», documents de 1463, 1462, 35 (*CoDoACA* xxii, 138, 29). *Trametedor*.

Al costat d'això el radical del mot llatí clàssic es conservà intacte en l'abstracte *transmissió* [Belv.] usat sobretot en termes jurídics per a la transmissió de béns, herència, drets, també la *transmissió* d'ordres, instruccions i altres nocions no concretes; això conduí a la creació d'un duplicat verbal *transmetre* per expressar tals transmissions i d'altres (al principi, per aquesta mateixa primàcia de *transmissió*, es digué *tra(n)smitir*, Belv.); *transmissor*; *transmissible*; *trans-* 45 *missibilitat*.

El participi llatí *missus* 'enviat' s'aplicà especialment a les persones enviades per fer una cosa, i l'abstracte corresponent *missio*, *-onis*, es digué en particular de la tasca o altra cosa a què se'ls enviava. Una romanalla de l'ús de *missus* en baix llatí, segurament 50 provinent dels cercles eclesiàstics, parroquials, diocesans i seminaristes, ha quedat en el mol. popular *missus* 'home enviat, missatger d'un patró o amo' [c. segle XIX, PdA'Penya; *DAG.*]; del llatí vulgar, on es pronuncjava *mèssu*, va passar al basc *mezu* «aviso, mensajera» (Mitxelena, *FonHistVca.*, 281).

En ll. vg. tardà de les Gàl·lies i els Pirineus això degué ser reemplaçat o acompanyat, ben aviat, per un derivat *MISSATĪCŪ 'pertanyent a una tramesa, a una 60

missió', que expressaria alhora la missatgeria i el missatger, formació paral·lela a AVIATICUS, -CUM, 'persona o cosa relativa o pertanyent als avis', d'on el ribag. ant. *aviatge*, gascò *aubiatge*, lomb. *abiadego*, engad. *abiadi*, que designà alhora el nét d'uns avis i la seva herència (veg. *AVI*, I, 517a36, i 517a15-50) i que ja es troba en el ll. vg. tardà dels merovingis; *llinatge* < *liny-adge*, *carnatge* etc. Paral·lelament es formà *MISSATĪCŪ, que donà el fr. i oc. *message*, el cat. *missatge*, i l'it. *messaggio* [princ. S. XIV, Dante, G. Villani, amb terminació d'influència gal·lo-romànica].

En totes quatre llengües és paraula que apareix, almenys de primer, amb el doble sentit d'enviat, missatger i 'missatgeria': el fr. *message* té tots dos sentits en els Ss. XI-XIII, si bé ja en el *Roland* se li crea al costat un derivat *messenger*, per designar especialment la persona, derivat que amb aquest ofici es generalitza ja en els Ss. XIV-XV (*FEW* VI, ii, 192b53-56 i n. 1; *REW*, 5616); fets paral·lels es registren en llengua d'oc i en italià; el cast. *mensaje* [de primer *message*, segle XIII, després amb propagació de la nasalitat] és manllevat de la llengua dels trobadors. En català, la influència del sinònim culte *missus* (potser ajudada per la del timbre apico-palatals de la nostra s, cf. els mots com *sirà*, *siroll*, *cistell* i els altres fets estudiats en *LleuresC*, 195-7), féu que s'hi generalitzés aviat el timbre i: *missatge*.⁴

Missatge és el mot dominant per al significat de 'enviat, missatger', sovint ampliat designant tot 'criat', en tot el període dels Ss. XIII-XIV: «Sényer —dixeren los *missatges* --- ab aytant un dels *missatges* trasc un libre ---», Desclot (§ 88, *NCL* III, 88.25, 27). Frequent en Jaume I: «Enviam la grua tota viva a aquels dos ab qui Nòs havíem parlat nostre pleyt --- e els hagren-ne gran alegria, e dixeren a nostre *missatge*, a la orel·la ---»; «Nòs enviam-li don P. Sañç per *missatge* nostre»; «envià-ns *missatge* Çaçñ que si Nòs li volfem fer guiar un sarraí que havia nom Alí Albacà --- e Nòs dixem que molt nos plaia --- e quan fo vengut dix-nos ço per què-l rey de València l'avía *tramès* --- E entram a la Reyna e dixem-li aquelles paraules que Alí Albacà nos havia dites --- e que li pregàvem --- que nuyl hom de la ost no-u sabés, sinó tan solament Nòs e ella, e-l *missatge*, que era trujamà» (Ag., 290.13, 313.6, 309.9).

Igualment en els altres textos literaris de la fi del S. XIII: «los hereus --- deven fer sos obs a la muller, de menjar, --- e a un *missatge*, si en vida de son marit tenien *missatge* o serventa que feés lurs feynes», «els bayns de la universitat deven baynar tot hom, ab son *missatge*, per una mealla, y entre-l senyor e son *missatge* no deven donar sinó una mealla», «e él metex, o son *misage*, que sia franca persona» (Ol., pp. 237, 395; ms. de 1272, fº 14r.24b). «Lo *misatge* venc al rey ---», traduint *nuntius* (p. 800) en les *VidesR* (fº 254r1), *missatges* (fº 54r1) traduint *apparitoribus* (136.35). També en Llull: «pres de un *misacge* del alberc de Evast los vils vestiments que portava» (*Blanquerna*, *NCL* I, 90.17; de nou II, 31.8).

I no menys en els docs. d'aquest període: «fer por-